

Vergaderjaar 2020–2021

35 621

Samenvoeging van de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk

B

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 7 mei 2021

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van het voorlopig verslag van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en Huis van de Koning waartoe de leden van de fracties van de PVV en de Fractie-Nanninga inbreng hebben geleverd. De verschillende vragen die zijn gesteld, worden hierna beantwoord in de volgorde waarin de inbreng is geleverd.

De leden van de **PVV**-fractie en de **Fractie-Nanninga** vragen de regering aan te geven waarom hier geen referendum is gehouden en wat dit zegt over het maatschappelijk draagvlak.

In het Beleidskader gemeentelijke herindeling is uitgewerkt wat het kabinet verstaat onder het beoordelingscriterium «draagvlak». Het kabinet geeft in dit beleidskader aan dat zowel maatschappelijk, als lokaal bestuurlijk, als regionaal bestuurlijk draagvlak van belang zijn bij een samenvoeging van gemeenten. Het is echter aan de betrokken gemeenten zelf om invulling te geven aan de wijze waarop ze dit draagvlak onderzoeken en hoe ze het maatschappelijk draagvlak voor een herindeling willen bevorderen. Dit kan gebeuren door het houden van een referendum, maar dat is niet verplicht. Gemeenten kunnen een aanpak kiezen die het beste aansluit bij de lokale situatie en naar het oordeel van de regering kan de gemeenteraad dat het beste beoordelen. De betrokken gemeenten hebben onder meer gekozen om door het houden van een representatieve meting (uitgevoerd door I&O research) het maatschappelijk draagvlak vast te stellen. Daarnaast hebben er diverse inwonersbijeenkomsten plaatsgevonden, waren er mogelijkheden om met bestuurders in gesprek te gaan en zijn de inwoners door middel van een website en magazines actief geïnformeerd.

De leden van de PVV-fractie en de Fractie-Nanninga constateren dat tegen dit voorstel veel weerstand bestaat in Koedijk en Sint Pancras, waar inwoners liever bij Alkmaar willen aansluiten. Deze leden verzoeken de regering aan te geven waarom geen rekening is gehouden met het maatschappelijk draagvlak in deze kernen? Kan de regering aangeven of

er niet alsnog per kern een referendum zou moeten worden gehouden om zo maatschappelijk draagvlak concreet vast te kunnen stellen?

De betrokken gemeenten hebben, in tegenstelling tot hetgeen de leden van de PVV-fractie en de Fractie-Nanninga stellen, rekening gehouden met de opvattingen van de genoemde kernen. Voor een gedeelde samenvoeging bestond bij de bij de herindeling betrokken raden geen draagvlak. De eerder aangehaalde representatieve meting is uitgevoerd toen de weerstand bij een deel van de inwoners van deze kernen manifest werd. De uitkomsten van de meting hebben ertoe geleid dat de gemeente Langedijk (en straks de gemeente Dijk en Waard) gericht met de bezwaren van de betreffende inwoners aan de slag kan gaan, bijvoorbeeld met een actief kernenbeleid. Daarnaast heeft de meting ervoor gezorgd dat de gemeenteraden dit specifieke geluid hebben kunnen betrekken bij de afweging die zij in het algemeen belang van de gehele gemeente hebben gemaakt. Het gevoelen in deze kernen was en is naar mijn mening dus voldoende bekend. Overigens heeft de Tweede Kamer mij bij motie¹ opgeroepen om samen met de provincie, de gemeente en de inwoners van de kernen Koedijk en Sint Pancras binnen twee jaar na datum herindelen te verkennen of gekozen is voor een duurzame oplossing, of dat een grenscorrectie met de gemeente Alkmaar voor de hand ligt. Draagvlak zal in die evaluatie ongetwijfeld een belangrijk element zijn.

Vervolgens vragen de leden van de fractie van de PVV en de fractie-Nanninga, onder verwijzing naar een studie van het Coelo over opkomstcijfers bij verkiezingen na een gemeentelijke herindeling, de regering welk effect zij verwacht van deze bestuurlijke opschaling en wat dit betekent voor de afstand tussen burger en politiek in de gemeenten Heerhugowaard en Langedijk.

De regering is bekend met deze wetenschappelijke inzichten over het verband tussen schaalvergroting en opkomstcijfers. Naar verwachting van de regering zal ook bij de voorliggende herindelingen sprake zijn van een structureel lagere opkomst bij verkiezingen. In het specifieke geval van Heerhugowaard en Langedijk verwacht de regering dat dit effect beperkt zal zijn. Met name voor de inwoners van de gemeente Langedijk is er sprake van een schaa sprong. Ook in de huidige situatie is er echter al sprake van een meerkernige gemeente waarin gemeenschap en gemeente niet direct samenvallen. De regering betreurt het dat er een klein negatief verband blijkt te zijn tussen schaal en opkomst bij verkiezingen, maar is tevens van mening dat de voordelen van deze herindeling opwegen tegen de verwachte lagere opkomst. Door deze herindeling zal voor de inwoners van Heerhugowaard en Langedijk een sterker gemeentebestuur ontstaan, dat beter in staat zal zijn om de voorzieningen en diensten te leveren waar zij behoefte aan hebben.

Tot slot vragen de leden van de fractie van de PVV en de fractie-Nanninga te reflecteren op de bevindingen van het Coelo en daarbij toe te lichten op welke gronden de regering verwacht dat het inzetten van kernenbeleid effectief zal zijn.

Allereerst herkent de regering in de bevindingen van het Coelo de dubbelopgave voor gemeenten. Namelijk om enerzijds voldoende slagkracht te organiseren om effectief hun opgaven het hoofd te kunnen bieden en anderzijds om voldoende nabijheid van bestuur te organiseren. Daar waar opschaling via herindeling onvermijdelijk blijkt om de dienstverlening en ondersteuning te kunnen bieden die inwoners nodig hebben, moet soms een klein verlies aan nabijheid worden geaccepteerd.

¹ Kamerstukken II 2020/21, 35 621, nr. 7.

Het inzetten op kernenbeleid kan een deel van het verlies aan nabijheid mitigeren, waarmee gemeenten dan een antwoord kunnen geven op de dubbelopgave. Dat in sommige van de bij herindeling betrokken gemeenten al sprake is van kernenbeleid betekent niet dat die mogelijkheid er niet meer kan zijn. Een gemeentelijke herindeling is een natuurlijk moment om het kernenbeleid te herijken of te actualiseren; het kernenbeleid zal immers moeten worden toegesneden op de nieuwe situatie van na de herindeling. De regering verwacht dan ook van gemeenten dat zij zich inspannen om via het kernenbeleid de inwoners te laten profiteren van de nieuwe gemeentelijke schaal en tegelijkertijd de eigenheid van de kernen of wijken te behouden of versterken. Gemeenten doen dat in de praktijk ook. In dit verband verwijst de regering naar de overwegingen die ten grondslag liggen aan het kernenbeleid bij de voorliggende herindelingen:

- De gemeenten Landerd en Uden achten de schaalvergroting noodzakelijk om binnen het kernenbeleid meer maatwerk mogelijk te maken en daarmee de eigenheid van de inliggende kernen beter te kunnen behouden. Groot worden om klein te kunnen blijven, zoals zij dat zelf zeggen.*
- Amsterdam en Weesp kiezen voor een specifiek bestuurlijk arrangement voor Weesp, om op die manier het Weesper karakter te kunnen behouden. In het Bestuurlijk Akkoord Weesp - Amsterdam, is tevens afgesproken om de nieuwe bestuurscommissie voor Weesp een eigen budget ter beschikking te stellen om daarmee tegemoet te kunnen komen aan specifieke wensen of noden in Weesp.*
- Heerhugowaard en Langedijk hebben in samenspraak met de gemeenten in de regio Alkmaar de ambitie ontwikkeld om «grenze-loos» te gaan besturen in de regio, zodat inwoners in hun contacten met de gemeente(n) de gemeentegrenzen minder als belemmering ervaren. Dit als antwoord op het signaal van een deel van de inwoners uit Sint Pancras en Koedijk-Noord dat zij meer op Alkmaar zijn georiënteerd dan op Heerhugowaard.*
- Beemster en Purmerend kenden al een wijk- en buurtgerichte aanpak en trekken in de periode tot de herindelingsdatum samen op om deze aanpak verder vorm te geven. In 2018 zijn de beide colleges van de gemeenten Beemster en Purmerend dan ook gekomen tot een gezamenlijke besturingsfilosofie die als uitgangspunt wordt meegegeven aan de nieuwe gemeente. Na de herindeling zal Beemster als één wijk toegevoegd worden aan de zeven wijken van Purmerend, zodat deze qua schaal in verhouding tot elkaar staan. Hierbij heeft Beemster ook een dorpsmanager (net als de wijkmanagers in Purmerend), die in nauwe verbinding staat met de samenleving en de gemeente.*
- Voor de nieuwe gemeente Land van Cuijk is een van de drie pijlers van de toekomstvisie het versterken van de identiteit van de kernen, maar tegelijkertijd het verbinden van deze kernen. Het motto van de nieuwe gemeente is dan ook «prachtig en krachtig vanuit onze kern». Het is de ambitie dat de nieuwe gemeente inwoners inspireert en faciliteert bij het maken van keuzes over de eigen leefomgeving en op deze manier nabijheid van bestuur vormgeeft. Concreet wordt uitvoering gegeven aan het «procesplan kernendemocratie». Per kern wordt samen met inwoners gekeken hoe de werkwijze van de nieuwe gemeente vorm kan krijgen, waarbij het zelforganiserend vermogen van de kernen voorop staat.*

Het kernenbeleid krijgt in deze gevallen dus een ander karakter of accent, waardoor het beter aan zal sluiten op de nieuwe situatie van na de herindeling, terwijl deze aanpassing zonder de herindeling niet mogelijk of niet effectief zou zijn geweest.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren